

<http://ui.ac.ir/en>

Journal of Applied Sociology

E-ISSN: 2322-343X

Vol. 32, Issue 1, No.81, Spring 2021, pp. 155-168

Received: 06.04.2019 Accepted: 12.07.2020

Research Paper

**Investigating the Relationship between Democracy and Sense of Happiness:
A Cross-National Study**

Reza Azimi *

Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran
razimi@khu.ac.ir

Introduction

This study aims to focus on one of the major factors, namely, the degree of democracy and its relation to happiness. Looking at the preliminary evidence, it is well established that countries with a high level of democracy look happier. Moreover, the life satisfaction of the people of these countries is higher. The key question is whether concentration of power and the extent of democracy in societies increase or decrease happiness among individuals. Also, what is the role of economic factors and income inequality regarding happiness in addition to the level of democracy as one of the major variables at the macro level? The present study examines the relationship between democracy and happiness. This study is a cross-national study. Data from 145 countries has been gathered from a variety of data sets. The method of study is secondary analysis. The study approach is a kind of combined theory that, simultaneously with the role of democracy, has considered the factor of economic development and inequality in examining the amount of happiness.

Materials & Methods

The key question is whether concentration of power and the extent of democracy in societies increase or decrease happiness among individuals. There are a few approaches regarding the relationship between democracy and happiness. Some believe that the findings do not indicate a positive relationship between happiness and democracy, and that if there is a relationship between happiness and democracy, it is influenced by other factors including economic development (Inglehart, 2006). Another theoretical approach asserts that democracy itself directly and indirectly contributes to the increase in happiness in society. Scholars, in this approach, has found a very strong positive relationship between democracy and happiness (Loubser, 2017; Doran, 2005).

In this study, a third approach is selected. This approach states that democracy in many ways enhances happiness at the community level. First, by reinforcing the democracy, the social capital is reinforced in a society. It has reinvigorated civil society, broadened trust, and expanded happiness throughout society by expanding cultural renewal. Second, democracy increases the level of social security in society through decreasing corruption. This reduces anxiety in individuals and increases life satisfaction. The method of this study is comparative-quantitative and cross-sectional. The

unit of analysis is the country and the method of study is secondary analysis. Data for 2017 and 2018 have been collected from several reputable sources. Happiness data have been used from the data collected by Venhanen (2018). In addition, Legatum data were used to investigate the factors affecting happiness.

Discussion of Results & Conclusions

The results show that there is a positive and significant relationship between happiness and democracy. There is also a positive and significant relationship between the existence of modern social capital and the level of happiness. The findings state that first, the level of happiness has significant differences among nations. Nordic countries with the highest average of 80% have the maximum levels of happiness in the world. Second, democracy has a positive and significant effect on the amount of happiness. Thirdly, this effect will be larger through social capital. Therefore, in the combined model presented by macro-level factors, the amount of happiness along with increasing economic development and reducing the amount of income inequality has the capability to explain a significant amount of changes in happiness.

This would have a greater impact when development and economic prosperity in society increase and income inequality decreases. In addition, the results of this study

* Corresponding author

Azimi, R. (2021). Investigating the Relationship between Democracy and Sense of Happiness: A Cross-National Study, *Journal of Applied Sociology*, 32(1), 155-168.

show that several macro-level variables in a society must be simultaneously running to have a positive and lasting effect on increasing happiness. Democracy can create a vibrant civil society by enhancing modern, not tribal, social capital. Attending multiple associations in a dynamic civil society is one of the most important factors in enhancing individual agency. This must be done alongside the growth of welfare in society to meet basic human needs and not to increase social inequality. In other words, economic development will lead to greater happiness at the community level when individuals, along with an efficient democracy, can also benefit from the positive aspects of economic development.

Keywords: Democracy, Happiness, Economic Development, Income Inequality, Social Capital.

References:

- Ahuvia, A. (2002). Individualism/collectivism and cultures of happiness: a theoretical conjecture on the relationship between consumption, culture and subjective well-being at the national level. *Journal of Happiness Studies*, 22 (3), 23–36.
- Archer, M. (2004). *Being Human: The Problem of Agency*. Cambridge: Cambridge University press.
- Berdufi, D. (2014). Does democracy cause subjective well-being. *Journal of Psych Educational Assessment*, 24 (2), 208-225.
- Berlin, I. (2002). Two Concepts of Liberty. in Berlin, I. (Eds.) *Four Essays on Liberty*. Oxford: Oxford University Press. 202-235.
- Buzan, B. (1991). *People, State, Fear*. London: Wheat sheaf book.
- Freedom House. (2016). <http://www.freedomhouse.org>.
- Gurr, T. & Jagger, K. (2016). Polity IV www.cidcm.umd.edu/inscr/polity.com
- Hedström, P. & Ylikoski, P. (2010). Causal mechanisms in the social sciences. *Annual Review of Sociology*, 36 (1), 1-48.
- Held, D. (1991). *Models of Democracy*. California: Stanford University press.
- Inglehart, R. (2006). *Democracy and Happiness: What Causes What?* Paper Presented at Conference on Human Happiness at Notre Dame University Press.
- Inglehart, R. & Baker, W. (2000). Modernization, cultural change and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65 (1), 268-292.
- Inglehart, R. & Norris, P. (2003). *Gender Equality and Cultural Change around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Inglehart, R. & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Li, F. & Akosy, L. (2007). Dimensionality of individualism-collectivism and measurement equivalence of triandis and gelfand's scale. *Journal of Business and Psychology*, 21 (2), 313-329.
- Mouzelis, N. (2008). *Modern and Postmodern Social Theorizing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ott, J. (2010). Good Governance and happiness in nations: technical quality precedes democracy quality beats size. *Journal of Happiness Studies*, 11 (1), 353-368.
- Oyserman, D. & Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking Individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumption and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128 (1), 3-72.
- Paxton, E. (2001). Social capital and democracy. *American Sociological Review*, 67 (2), 254-277.
- Roubser, R. & Steenekamp, C. (2017). Democracy, well-being and happiness: a10 nations study. *Journal of Public Affairs*, 29 (2), 133–162.
- Shulruf, B. Hattie, J. & Dixon, R. (2007). Development of a new measurement tool for individualism and collectivism. *Journal of Psych Educational Assessment*, 25 (1), 385-401.
- Tessler, M. (2002). *Do Islamic Orientations Influence Attitudes toward Democracy in the Arab World? Evidence from Egypt, Jordan, Morocco, and Algeria*. Sage Publication.
- The Legatum Prosperity Index. (2016). www.prosperity.com
- Triandis, H. & Gelfand, M. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (1), 118–128.
- Turner, J. (2008). "Emotions and Social Structure: Toward a General Sociological Theory. In Turner, J. (Eds.) (2008) *Handbook of the Sociology of Emotion*. Cambridge: Cambridge University press. 319-342.
- Turner, J. & Stets, J. (2005). *The Sociology of Emotions*. Cambridge: Cambridge University press.
- Turner, J. & Stets, J. (2007). Sociological theories of human emotions. *Annual Review of Sociology*, 82 (3), 21-52.
- Vartanian, T. (2011). *Secondary Data Analysis*. Oxford: Oxford University press.
- Veenhoven, R. (2000). Wellbeing in the welfare state: level not higher, distribution not more equitable. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 2 (1), 91-125.
- Veenhoven, R. (2002). Return of Inequality in Modern's Society? Trends in Dispersion of Life-satisfaction in EU-nations 1973-1996. In Glatzer, W. Habich, R. & Maier, K. U. (2002). (Eds.) *Socialer Wandel and Gesellschaftliche Dauerbeobachtung*. Festschrift für: Wolfgang Zapf. 273-294.
- Veenhoven, R. (2009) How Do We Assess how Happy We are? In Dust, A.K. and Radcliff, B. (Eds.) (2009) *Happiness, Economics and Politics: Towards a Multi-Disciplinary Approach*. Cheltenham, UK: Edward Elger Publishers. 45-69.
- Veenhoven, R. (2015). Social condition for human happiness. *International Journal of Psychology*, 50 (5): 379–391.
- Veenhoven, R. (2016). World Happiness Report. <https://worlddatabasehappiness.eur.nl>.

مقاله پژوهشی

بررسی رابطه میزان دموکراسی و احساس شادمانی؛ مطالعه مقطعی - ملی

رضا عظیمی* ، استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

razimi@khu.ac.ir

چکیده

مطالعه حاضر نقش دموکراسی را بر میزان احساس شادمانی بررسی می‌کند. این مطالعه، بررسی در سطح کلان و به صورت مقطعی - عرضی است. داده‌ها برای ۱۴۵ کشور از مجموعه داده‌های گوناگون گردآوری شده‌اند. شیوه مطالعه تحلیل ثانویه است. رویکرد مطالعه نوعی نظریه تلفیقی است که همزمان با نقش دموکراسی، عامل توسعه اقتصادی و نابرابری را نیز در بررسی میزان شادمانی در نظر گرفته است. یافته‌ها بیان می‌کنند که اول، میزان شادمانی تفاوت‌های معناداری بین ملل مختلف دارد و کشورهای شمال اروپا با میانگین بالای ۸۰ درصد بالاترین میزان شادمانی را در جهان دارند. دوم، دموکراسی اثر مثبت و معناداری بر میزان شادمانی دارد. سوم، این اثر از طریق سرمایه اجتماعی بسیار بیشتر خواهد شد؛ بنابراین، در الگوی ترکیبی ارائه شده از عوامل سطح کلان، میزان دموکراسی در کنار افزایش توسعه اقتصادی و کاهش میزان نابرابری درآمد، توانایی تبیین مقدار جالب توجهی از تغییرات میزان شادمانی را دارد.

واژه‌های کلیدی: شادمانی، دموکراسی، سرمایه اجتماعی، توسعه اقتصادی، نابرابری درآمد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* نویسنده مسؤول

عظیمی، رضا. (۱۴۰۰). «بررسی رابطه میزان دموکراسی و احساسی شادمانی؛ مطالعه مقطعی - ملی»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲ (۱)، ۱۵۵-۱۶۸.

2322-343x / © 2021 The Authors. Published by University of Isfahan

This is an open access article Under the by-nc-nd/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<http://dx.doi.org/10.22108/jas.2020.116229.1655>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1400.32.1.7.3>

مقدمه و بیان مسأله

امروزه بررسی جامعه‌شناختی احساسات اجتماعی با کارهای اخیر ترنر، به یکی از مباحث مهم در حیطه علوم اجتماعی تبدیل شده است (Turner, 2008). سؤال بنیادی در این حوزه آن است که چه شرایط اجتماعی و فرهنگی سبب ایجاد چه نوع احساساتی در کنش متقابل افراد در جامعه می‌شوند (Turner & Stets, 2007: 22). در تعریف احساسات پایه - مرتبه اول - بین پژوهشگران اختلافاتی وجود دارد (برای دیدن خلاصه‌ای از این مباحث ر. ک. Turner & Stets, 2007: 26-27). با وجود این اختلافات، در تعریف احساسات پایه، می‌توان گفت چهار حس خشم، غم، ترس و شادی به‌منزله چهار حس بنیادی میان همه نظریه‌ها پذیرفته شده‌اند. از ترکیب این احساسات پایه یا بنیادی است که سایر احساسات درجه دوم و سوم آشکار می‌شوند (برای دیدن ترکیب‌های جالب در این زمینه ر. ک. Turner & Stets, 2007: 30-31). این

ترکیبات همراه با میزان شدت بیان آنها، طیف وسیع و متنوعی از احساسات را به دست می‌دهند که البته میزان آن از فرهنگی به فرهنگ دیگر ممکن است کم و زیاد شود. شادی اجتماعی یکی از اخیر (خیرها) فردی و جمعی است که هر سیستم اجتماعی به دنبال دست‌یابی به آن است. در تعاریف متعدد موجود از «جامعه نیک»، افزایش میزان شادمانی و کاهش رنج انسانی، یکی از اساسی‌ترین بنیان‌ها را تشکیل داده است. یافته‌ها و داده‌های ونهانن از دهه ۹۰ میلادی به این سو نشان می‌دهند این موهبت میان همه ملل و جوامع به یک اندازه تقسیم نشده است و این همان چیزی است که از آن با عنوان «نابرابری در توزیع شادی» یاد می‌شود (Veenhoven, 2002; Ingelhart, 2006; 2015). تفاوت در این میزان شادی نشان‌دهنده آن است که عوامل اجتماعی و ساختاری در جوامع مختلف بر میزان شادمانی در کشورهای مختلف اثرگذارند.

AVERAGE HAPPINESS IN 148 NATIONS 2000-2009

How much people enjoy their life-as-a-whole on scale 0 to 10

شکل ۱- پراکنش گرافیکی وضعیت شادمانی در جهان

Fig 1- Graphic distribution of happiness in the world

روندهای شادی در جهان باشد و دیگری شرایط و متغیرهای گوناگون در سطوح خرد و کلان که تغییرات میزان شادی در جوامع مختلف را توضیح می‌دهند. از لحاظ جامعه‌شناختی -

ونهانن (2015) یافته‌های انجام‌شده در زمینه مطالعات مربوط به شادمانی را به دو بخش تقسیم می‌کند: یکی توزیع شادی درون و بین ملت‌ها که ممکن است شامل میانگین‌ها و

آنچنان که در شکل ۱ هم دیده می‌شود - میزان شادمانی در جهان تفاوت‌های زیادی دارد. این پراکنش توزیع شادمانی دلایل متفاوتی دارد. در این زمینه بیشتر مطالعات تمرکز خود را بر عوامل اقتصادی قرار داده‌اند. برای بیشتر این مطالعات فرض بر این است که توسعه اقتصادی و رفاه سبب افزایش شادمانی می‌شوند. در بررسی میزان توزیع قدرت سیاسی نیز می‌توان تفاوت‌های عمده‌ای را ملاحظه کرد؛ آیا میزان دموکراسی نیز بر توزیع برابر شادمانی مؤثر است؟ اگر پاسخ مثبت است، این فرایند چگونه ممکن است؟ آیا بین توسعه اقتصادی و میزان دموکراسی و تأثیر آنها بر میزان شادمانی رابطه‌ای وجود دارد. چگونه می‌توان آثار ترکیبی این متغیرهای کلان را بررسی کرد؟ مطالعه حاضر قصد دارد با تمرکز بر یکی از عوامل کلان یعنی میزان دموکراسی و رابطه آن با میزان شادمانی، آن را بررسی کند. در بررسی شواهد اولیه این امر به خوبی نمود پیدا می‌کند که کشورهای دارای سطح بالایی از دموکراسی، شادتر به نظر می‌رسند و میزان رضایت کلی مردمان این کشورها از زندگی بیشتر است. با وجود این، کشورهای وجود دارند که با نداشتن سطح بالای دموکراسی، میزان احساس شادمانی میان مردم آنها پایین نیست. بیشتر این کشورها از لحاظ رفاه اقتصادی در وضعیت مناسبی قرار دارند. سؤال اساسی این است که آیا تمرکز و تشتت قدرت - میزان دموکراسی - در جوامع سبب افزایش یا کاهش شادمانی بین افراد جوامع می‌شود یا خیر؟ علاوه بر میزان دموکراسی به منزله یکی از متغیرهای اساسی در سطح کلان، نقش عوامل اقتصادی و نابرابری درآمد بر شادمانی چقدر است؟ حضور همزمان این عوامل چگونه تغییرات میزان شادمانی بین کشورها را تبیین می‌کند؟

واکاو ادبیات نظری

در بررسی شرایط بروز شادمانی عوامل متعددی ذکر و در سطوح مختلف کلان، میانی و خرد بررسی شده‌اند. هدف این مطالعه، بررسی یکی از عوامل سطوح کلان یعنی میزان

در زمینه رابطه دموکراسی و میزان شادمانی دست کم چند رویکرد وجود داد: عده‌ای معتقدند یافته‌ها رابطه مثبتی بین

^۱ برای تفکیک انواع تلقی از مفهوم رضایت و کیفیت زندگی: ر. ک. (veenhoven, 2015: 379).

حرکت از جامعه پیشامدرن به جامعه صنعتی است. در این حالت ارزش‌ها از سنتی به سوی ارزش‌های عقلانی - سکولار حرکت می‌کنند. در مرحله دوم - از دهه ۱۹۷۰ به بعد - جامعه فراصنعتی درمی‌رسد؛ در این وضعیت ارزش‌های بقا به سوی ارزش‌های جدید ابراز وجود (خوداظهاری) حرکت می‌کنند؛ بنابراین، در این جامعه جدید که رفاه کافی دارد، دیگر دغدغه‌ای در زمینه تأمین نیازهای اولیه (بهداشت، خوراک، پوشاک، تحصیلات، مسکن، امنیت و ...) وجود ندارد. این جامعه فارغ از ترس وجودنداشتن امنیت وجودشناختی، به کیفیت زندگی، خودمختاری بیشتر و استقلال فکری می‌اندیشد و خواستار آزادی بیشتر نیز می‌شود. این آزادی بیشتر سبب افزایش احساس رضایت ذهنی (شادمانی) در افراد می‌شود.

آهوویا^۳ (24: 2002) نیز بر تأثیر عوامل اقتصادی تأکید دارد. او در استدلالی تقریباً شبیه به اینگلهارت معتقد است توسعه اقتصادی از طریق ایجاد فرهنگ فردگرایانه و رهایی از التزام به شبکه‌های اجتماعی، شادی فردی را افزایش می‌دهد. این مطالعات تأکید اساسی خود را بر این گذاشته‌اند که دموکراسی تأثیر مستقیم بر شادی ندارد و خود به‌منزله متغیر میانی (واسطه) عمل می‌کند. حتی مطالعاتی تا آنجا پیش رفته‌اند که بین دموکراسی و شادی رابطه‌ای به دست نیاورده‌اند (Berdufi, 2014: 214).

رویکرد نظری دیگر، معتقد است دموکراسی خود به‌طور مستقیم و بی‌واسطه در افزایش میزان شادمانی در جامعه مؤثر است؛ این گروه رابطه مثبت و بسیار قوی بین دموکراسی و میزان شادمانی یافته‌اند (Roubser & Steenkamp, 2017). ونهان سعی دارد در پژوهش‌های خود بر وجود این رابطه تأکید کند (رابطه بین دموکراسی و میزان شادمانی). او همچون اینگلهارت این احتیاط را دارد که شادمانی را متأثر از فرصت‌های اقتصادی بداند (Veenhoven, 2009). همچنین سعی می‌کند همه تغییرات میان شادمانی و دموکراسی را تنها به رفاه اقتصادی تقلیل ندهد و عوامل کلان دیگری مانند

میزان شادمانی و دموکراسی را نشان نمی‌دهند و اگر هم رابطه‌ای بین میزان شادمانی و دموکراسی وجود دارد، با تأثیر گرفتن از عوامل دیگری از جمله توسعه اقتصادی است. اینگلهارت (2006) از کسانی است که بر این موضوع تأکید دارد. او ابتدا اشاره می‌کند که کشورهای دموکراتیک شادترند و معتقد است در دهه ۱۹۸۰ رابطه قوی $r=0.8$ بین شادمانی و دموکراسی به دست آمده است؛ ولی هر دو متغیر شادمانی و دموکراسی با تأثیر گرفتن از متغیر سومی به نام توسعه اقتصادی عمل می‌کنند. او بیان می‌کند که توسعه اقتصادی سبب تغییرات فرهنگی در جامعه شده است و از طریق افزایش میزان رفاه عینی، ارزش‌های بقا را به سوی ارزش‌های ابراز وجود سوق می‌دهد؛ البته این ارزش‌ها بسیار لیبرال‌اند^۱. در این حالت بین میزان شادمانی و دموکراسی رابطه وجود دارد؛ ولی او این امر را به دلیل وجود متغیر سومی به نام توسعه اقتصادی می‌داند نه با تأثیر گرفتن از دموکراسی. اینگلهارت (5: 2006) اشاره می‌کند که دموکراسی از طریق افزایش ظرفیت کنشگری در کنشگران میزان شادمانی آنها را افزایش می‌دهد؛ ولی رشد نهادهای دموکراتیک از رشد رفاه اقتصادی تأثیر می‌گیرد. در این روند علت اصلی شادمانی، توسعه اقتصادی است.

توسعه اقتصادی ← تغییر ارزش‌ها ← ارزش‌های بقا ← ارزش‌های ابراز وجود ← افزایش دموکراسی ← شادمانی
 اینگلهارت و بیکر (2000)، اینگلهارت و ولزل (2005)، اینگلهارت و نوریس (2003) و روبسر و استینکمپ^۲ (2017) در آثار خود دو فرایند را برای مدرنیزاسیون بیان می‌کنند؛ یکی

^۱ لازم است به انواع ارزش از دید اینگلهارت اشاره شود؛ او در دسته‌بندی کلی ارزش‌ها را به ارزش‌های بقا و ارزش‌های خوداظهاری تقسیم می‌کند. ارزش‌های بقا مختص جوامع سنتی و مراحل اولیه صنعتی‌اند و بیشتر بر رفاه اقتصادی و عقلانیت بوروکراتیک تأکید دارند. این ارزش‌ها برای حفظ بقا و برآورده کردن نیازهای پایه مانند بهداشت، مسکن، خوراک، پوشاک و ... شکل گرفته‌اند؛ اما در ارزش‌های خوداظهاری که محصول جوامع پسا صنعتی و توسعه اقتصادی بالا هستند، ارزش‌ها به سوی آزادی بیشتر فردی، خوداظهاری، برابری جنسی و حفظ محیط زیست حرکت می‌کنند. او معتقد است ارزش‌های دسته دوم به شدت لیبرال‌ترند (Ingellart & Welzel, 2005).

^۲ Roubser & Steenkamp

^۳ Ahuvia

داشت و احساس شادمانی بیشتری نیز به دست خواهد آورد. علاوه بر این، میزان دموکراسی از چند مسیر دیگر بر افزایش میزان شادمانی مؤثر است؛ یکی از طریق افزایش امنیت و احساس امنیت. اگر براساس تعریف بوزان^۲ (1991) امنیت، فراغت از تهدید فرض شود، می‌توان این مفهوم را تا حدودی شبیه به مفهوم آزادی منفی برلین^۳ در نظر گرفت. این امر سبب افزایش احساس آرامش و کاهش اضطراب در فرد خواهد شد. امنیت در ابعاد مختلف آن با احساس شادمانی رابطه دارد؛ به ویژه زمانی که میزان احساس امنیت در سطح گسترده‌ای میان مردم شیوع داشته باشد. یافته‌های ونهانن (2016) نشان می‌دهند میزان خودکشی رابطه معناداری با احساس شادمانی ندارد؛ زیرا شیوع آن بین مردم زیاد نیست؛ ولی جرایم یقه‌سفید و فساد اداری سبب کاهش احساس شادمانی می‌شوند. در اینجا عامل دیگری که دموکراسی از طریق آن بر میزان شادمانی اثرگذار است نیز نمایان می‌شود؛ این همان موضوعی است که در ادبیات نظری از آن با عنوان حاکمیت قانون یاد می‌شود. یافته‌های اوت^۴ (2010) نشان می‌دهند حاکمیت قانون و بوروکراسی کارا سبب کنترل فساد می‌شود و کنترل فساد از طریق دادن اطمینان به مردم - افزایش سرمایه اجتماعی سازمانی - سبب افزایش سطح شادمانی و افزایش رضایت از زندگی در جامعه می‌شود. یافته‌های ونهانن (2015) نیز تأکید می‌کنند که ملل دارای برابری نهادی یا همان حاکمیت قانون، شادترند.

اما دموکراسی از طریق بسط روابط ثانویه نیز سبب افزایش میزان شادمانی در مردم می‌شود. میزان مشارکت در انجمن‌های داوطلبانه و افزایش اعتماد تعمیم‌یافته اثر مثبتی بر احساس رضایت و شادمانی بین کنشگران اجتماعی خواهد داشت. روابط انجمنی در سطح جامعه همزمان سبب افزایش همیاری

آزادی، امنیت و برابری نهادی را نیز دخیل بدانند (2015:384-385; 2008). این رویکرد ترکیبی توانایی بیشتر برای تبیین جامع‌تر میزان شادمانی از خود نشان می‌دهد؛ بنابراین، در مقاله حاضر نیز بیشتر به آن توجه شده است. پس از بررسی دو رویکرد مهم نظری و غالب در این زمینه، در ادامه ضمن در پیش گرفتن رویکردی ترکیبی، چگونگی تأثیر دموکراسی بر میزان شادمانی واکاوی می‌شود.

ذکر این نکته ضروری است که دموکراسی (نه گرایش به دموکراسی) متغیری در سطح کلان و احساس شادمانی متغیری در سطح خرد است. در مباحث مربوط به روابط بین متغیرها باید چند نکته را در نظر گرفت؛ اول اینکه، واقعیت اجتماعی لایه‌بندی شده است. دوم اینکه، این لایه‌های در سطوح خرد و کلان، در عین استقلال تحلیلی با هم مرتبط‌اند. سوم اینکه، بین این سطوح، سازوکار علی - اعم از وجودشناختی و معرفت‌شناختی - حاکم است (Archer, 2004; Mouzelis, 2008; Hedström & Ylikoski, 2010). بر این اساس در هر مطالعه‌ای باید بتوان سازوکارهای مؤثر از یک سطح به سطح دیگر را دست‌کم به لحاظ معرفت‌شناختی توضیح داد. در زمینه مطالعه حاضر می‌توان این امر را از چند مسیر بررسی کرد:

ونهانن (2008) سعی کرده است رابطه بین مفهوم آزادی و میزان شادمانی و مفهوم آزادی را در سه معنای آزادی سیاسی، اقتصادی و شخصی واکاوی کند. در اینجا آزادی به توانایی در قدرت انتخاب اشاره می‌کند. این توانایی در قدرت انتخاب به دو بعد اشاره دارد: یکی فرصت انتخاب و دیگری قابلیت یا ظرفیت انتخاب. فرصت انتخاب به محیطی بستگی دارد که کنشگر در آن زندگی می‌کند. این امر به دو نکته اشاره دارد: یکی وجود چیزی (گزینه‌ای) برای انتخاب و دوم تحدید انتخاب فرد به وسیله دیگران. قابلیت به ظرفیت و توانایی خود کنشگر اشاره دارد. در اینجا هر چقدر تحدید و تهدیدها برای فرد کمتر باشد، موانع کمتری بر سر راه فرد وجود خواهند داشت. در این حالت فرد بهتر توانایی گزینش و اقدام را خواهد

^۱ این نوشته این نکات را به‌منزله پیش‌فرض پذیرفته است.

^۲ Buzan

^۳ لایبا برلین (2002) بین دو معنا از آزادی تمایز قائل می‌شود. آزادی منفی به نوعی فراغت و وجودنداشتن تهدید کنشگر از سوی محیط و آزادی مثبت به توانایی کنشگر برای انجام عمل و بروز عاملیت خود اشاره دارند.

^۴ Ott

فردگرایی نهادینه‌شده) حرکت می‌کند و فرد به دنبال منافع خود با رعایت اصول و قواعد جمعی است. در جمع‌گرایی افقی «دیگری» دشمن نیست؛ بلکه قسمتی از جامعه است که باید به او اعتماد داشت و در جامعه مدنی با او به گفتگو نشست. اساس بر حذف کامل نیست؛ بلکه نوعی چانه‌زنی و رقابت تنظیم‌شده مطرح است^۱؛ بنابراین، ملاحظه می‌شود که وجود دموکراسی - انتخاب و نظارت بر قدرت به صورت سیستماتیک - می‌تواند از راه‌های مختلف سبب بسط شادمانی و رضایت از زندگی بین افراد جامعه شود.

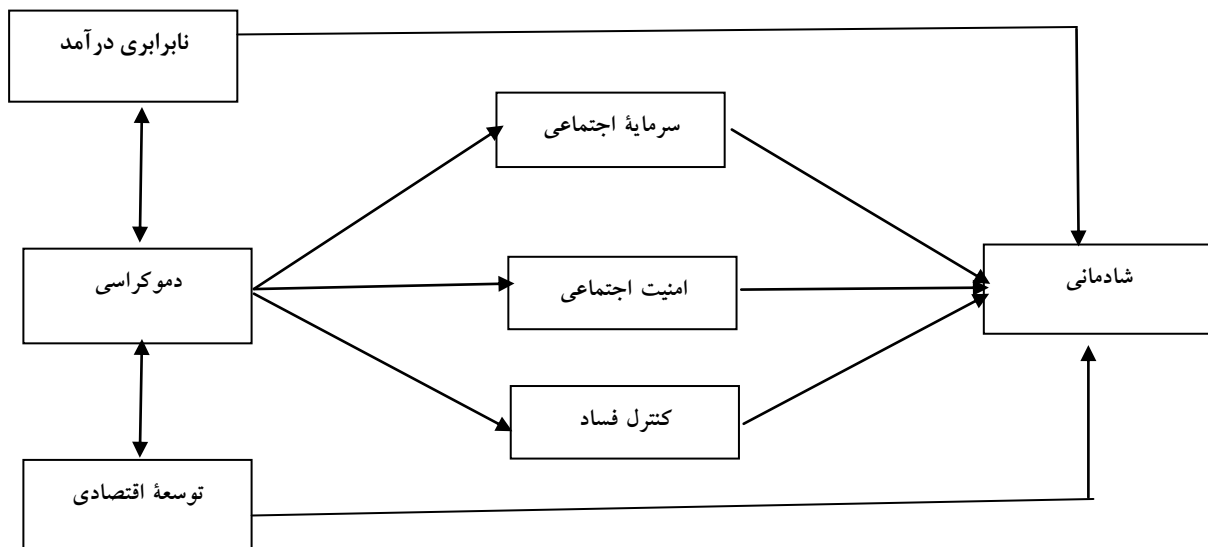
بر این اساس می‌توان چند گمانه‌زنی اولیه در وادی فرضیه‌سازی ارائه داد. به این گمانه‌زنی‌ها در دو رویکرد غالب توجه جدی نشده است. دموکراسی از چند روش سبب افزایش شادمانی در سطح جامعه می‌شود؛ ابتدا اینکه با افزایش دموکراسی سرمایه اجتماعی در جامعه تقویت می‌یابد. این امر سبب تعریض جامعه مدنی و اعتماد تعمیم‌یافته می‌شود و با بسط طراوت فرهنگی، شادمانی را در سطح جامعه گسترش می‌دهد. دوم اینکه، دموکراسی با افزایش امنیت و افزایش کنترل فساد سطح تعین اجتماعی را در جامعه افزایش می‌دهد؛ این امر سبب کاهش اضطراب در افراد و افزایش رضایت از زندگی می‌شود. سوم، از طریق بسط عاملیت - آزادی مثبت - برای کنشگران اجتماعی تا بتوانند ظرفیت‌های بالقوه خود را فعلیت بخشند. در این مطالعه نابرابری اقتصادی (درآمد) و توسعه اقتصادی نیز به منزله متغیرهای کنترل وارد معادله شدند. توسعه اقتصادی به شاخص‌های رفاه اجتماعی اشاره دارد که بیان‌کننده ثبات و حمایت اقتصادی است و نباید آن را تنها معادل ثروت تلقی کرد.

اجتماعی در چارچوب فعالیت‌های داوطلبانه می‌شود و میزان حمایت اجتماعی عاطفی بین کنشگران را افزایش می‌دهد. این هر دو عامل سبب افزایش میزان رضایت از زندگی و افزایش احساس شادمانی می‌شوند. این شکل از روابط به سرمایه اجتماعی تعمیم‌یافته اشاره دارد که گاه به آن سرمایه اجتماعی مدرن نیز می‌گویند.

در سرمایه اجتماعی سنتی نوع روابط در بیشتر موارد خاص‌گرایانه و اعتماد نیز از جنس خاص‌گرایانه است. اعتماد وجود دارد؛ ولی این اعتماد به نزدیکان، دوستان و خانواده است تا به همه کنشگران فردی و جمعی جامعه. در ادبیات موضوع این نوع اعتماد را بیشتر خاص‌گرایانه و سرمایه اجتماعی حاصل از آن را نیز بیشتر سنتی یا قبیله‌ای می‌دانند. در این حالت فردگرایی ایجادشده از نوع فردگرایی عمودی و جمع‌گرایی نیز بیشتر از نوع جمع‌گرایی عمودی است. فردگرایی عمودی بیشتر به نوعی خودمحوری اشاره دارد. فرد خود را بدون در نظر گرفتن جمع در مرکز قرار می‌دهد و دستیابی به منافع فردی به هر شکلی برای او اولویت دارد. جمع‌گرایی حاصل از این وضعیت نیز بیشتر نوعی جمع‌گرایی عمودی یا همان جمع‌گرایی قبیله‌ای است. در این حالت جمع «خودی» مهم‌ترین جمع است، مقدس است و نوعی اقتدارگرایی تمام دارد و فردیت در آن بی‌معناست و جمع «دیگری» دشمن است و باید به هر طریقی حذف شود. ملاحظه می‌شود که سرمایه اجتماعی سنتی بیشترین قرابت را با اعتماد خاص‌گرایانه، فردگرایی عمودی و جمع‌گرایی عمودی دارد (در زمینه تفکیک انواع فردگرایی و جمع‌گرایی ر. ک. (Triandis & Gelfand, 1998; Shulruf et al., 2007; Li & Aksoy, 2007; Oyserman & Kimmelmeier, 2002). در مقابل، دموکراسی و سرمایه اجتماعی تعمیم‌یافته رابطه مثبت متقابل دارند (Paxton, 2001). با افزایش دموکراسی و افزایش قدرت جامعه مدنی و وجود گروه‌های انجمنی مختلف در سطح جامعه، این امکان وجود دارد که فردگرایی از حالت عمودی به افقی و جمع‌گرایی نیز از حالت عمودی به افقی تغییر جهت دهد. در این حالت فردگرایی عمودی (خودمحوری) به‌سوی فردگرایی افقی

^۱ ذکر این نکته ضروری است که بحث این نوشته بررسی رابطه انواع فردگرایی و جمع‌گرایی با میزان شادمانی نیست. این امر مطالعه دیگری را می‌طلبد؛ ولی از باب ارتباط این مقولات با مفهوم سرمایه اجتماعی و دموکراسی بدان اشاره شد. برای این منظور ر. ک. Triandis & Gelfand, 1998

شکل ۲- الگوی پژوهش

Fig 2- Model of research

روش پژوهش

سطح کشورها داده تولید کنند. داده‌ها برای سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ از چند منبع معتبر گردآوری شده‌اند. برای داده‌های شادمانی از مجموعه داده‌های گردآوری شده به وسیلهٔ ونهانن استفاده شده است. این داده‌ها در طی نزدیک به دو دهه، مهم‌ترین منبع در زمینهٔ گردآوری دادهٔ شادمانی شناخته شده است. ونهانن نزدیک به دو دهه است که به صورت مداوم مشغول مطالعه در زمینهٔ ارزیابی میزان شادمانی در جهان است. این امر سبب شده است داده‌های او به معتبرترین منبع در زمینهٔ مطالعهٔ شادمانی تبدیل شود.^۵ در طی دو دههٔ گذشته بارها پرسش‌نامهٔ مذکور دوباره اعتباریابی شده است. این داده بر یک طیف (۱ تا ۱۰) به ارزیابی فرد از میزان رضایت ذهنی اشاره دارد. این طیف از خیلی کم (۰) تا خیلی زیاد (۱۰) را در بر می‌گیرد. همچنین برای بررسی عوامل مؤثر بر شادمانی سعی شد از داده‌های یکدست و تجمیع‌شدهٔ لگاتم^۶ بهره گرفته شود. مؤسسهٔ لگاتم سعی کرده است در حدود ۹ شاخص اصلی و در قالب ۸۹ متغیر، داده‌های جهانی بین کشورهای متعدد را گردآوری کند. هر یک از این شاخص‌ها از چندین زیرشاخص تشکیل و از منابع متعدد تولید داده‌های

روش این مطالعه از نوع مطالعهٔ تطبیقی - کمی^۱ و از نظر زمان مقطعی است. واحد تحلیل کشور و سطح تحلیل کلان است. در روش تحلیل ثانویه - که با فراتحلیل متفاوت است - اساس بر استفاده از داده‌هایی است که شخصی دیگر برای استفادهٔ مطالعاتی گردآوری کرده است (Vartanian, 2011). اساس تأکید در اینجا بر داده‌های جمع‌آوری شده است نه نتایج و یافته‌ها. از دههٔ ۷۰ میلادی به بعد کم‌کم افراد و مؤسسه‌های داده‌هایی در زمینه‌های مختلف جمع‌آوری کردند. این داده‌ها در سطوح مختلف به صورت درون کشور و بین کشورها جمع‌آوری شد. برای نمونه امروز داده‌های بانک جهانی^۲، یونسکو، خانهٔ آزادی^۳ (2016)، پولیتی^۴ (Gurr & Jagger, 2016) حکمرانی خوب، پیمایش ارزش‌های جهانی و بسیاری مراکز دیگر سعی کردند برای متغیرهای مختلف در

^۱ برای انجام مطالعات کیفی - تطبیقی متأسفانه نه در ایران و نه در جهان داده‌های مناسب وجود ندارد. برای این امر به پیمایش‌های گسترده در زمینهٔ احساسات اجتماعی نیاز است که بتوان به صورت تطبیقی - کیفی و حتی تاریخی - تطبیقی مطالعاتی را انجام داد.

^۲ world bank

^۳ freedom house

^۴ Polity iv

^۵ World Database of Happiness.

^۶ Legatum

بسیار بالا). این میزان به‌طور میانگین براساس شاخص صفر تا صد، معادل ۸۲ شده است.

جدول ۱- میانگین میزان شادمانی براساس ۰ تا ۱۰۰

Table 1- The average level of happiness is between 0 and 100

تعداد کشورها	میانگین	سطح توسعه انسانی
۲۴	۸۲/۴	بسیار بالا
۲۴	۵۸/۷	بالا
۶۵	۵۰/۳	متوسط
۳۲	۳۳/۳	پایین

کشورهای با شاخص توسعه انسانی بالا (شامل کشورهایمانند اسپانیا، ایتالیا و اروپای شرقی) میزان شادمانی به‌طور میانگین نزدیک به ۶۰ دارند. دسته سوم کشورهای با شاخص توسعه انسانی متوسط‌اند که ۶۵ کشور از جمله ایران را شامل می‌شوند و میانگین شادمانی ۵۰ دارند و کشورهای دارای سطح توسعه انسانی پایین (بیشتر کشورهای جنوب صحرائی آفریقا و برخی از کشورهای خاورمیانه مانند یمن و سوریه)، پایین‌ترین میانگین یعنی کمی بیشتر از ۳۰ را دارند. برخی کشورهای آسیایی جایگاه بسیار خوبی هم از لحاظ شاخص‌های توسعه انسانی و هم میزان شادمانی اشغال کرده‌اند. سنگاپور یکی از آنهاست که در بیشتر بررسی‌های جهانی از لحاظ توسعه در سال‌های اخیر جزء ۱۰ کشور برتر قرار داشته است. کره جنوبی مورد دیگری در همین زمینه است.

در بررسی یافته‌های استنباطی در جدول ۲ ابتدا رابطه همبستگی - دو به دو - بین میزان شادمانی و متغیرهای مستقل پژوهش ارائه شده است. در این حالت تمامی متغیرهای کلان وارد شده در معادله، رابطه معنادار با میزان شادمانی دارند. توسعه اقتصادی و میزان نابرابری درآمد که به‌میزان متغیرهای کنترل وارد معادله شده بودند، بیشترین تأثیر را بر میزان شادمانی داشتند. برای بررسی اثر خالص‌تر متغیرها - در حضور یکدیگر - متغیرهای مختلف به ترتیب وارد معادله رگرسیونی شدند و اثر آنها به‌صورت الگوهای مختلف

ثانویه گردآوری شده‌اند. درباره مطالعه حاضر، برای متغیر توسعه اقتصادی این زیرشاخص‌ها لحاظ شده‌اند: تولید ناخالص داخلی (GDP برحسب PPP)، درصد صادرات صنعتی کشور، وضعیت اشتغال و میانگین ۵ سال میزان رشد اقتصادی. این داده‌ها از شاخص‌های ارائه‌شده به‌وسیله گزارش توسعه انسانی، صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در شاخص‌های رفاه لگاتم گردآوری شده‌اند. داده‌های سرمایه اجتماعی ترکیب میزان اعتماد بین فردی، اعتماد به نهادهای مختلف و میزان روابط انجمنی و از یافته‌های اینگلهارت در موج ششم به دست آمده‌اند. برای سنجش نابرابری درآمد از داده توسعه انسانی و شاخص ضریب جینی و نسبت ۲۰ درصد فقرا به ۲۰ درصد ثروتمندان بهره و میزان کنترل فساد از مجموعه داده‌های حکمرانی خوب گرفته شده است. در زمینه سنجش میزان دموکراسی سه شاخص مدنظر قرار گرفته است: یکی دست‌یابی به فرصت‌های برابر در مواضع سیاسی (داده‌های پولیتی ۴)، دوم سنجش حقوق سیاسی و آزادی‌های مدنی (داده‌های گاستیل) و سوم آزادی بیان از مجموعه داده‌های خانه آزادی.

یافته‌ها

در قسمت تحلیل یافته‌های پژوهش ابتدا شمای کلی از وضعیت شادمانی میان کشورهای بررسی شده ارائه و سپس یافته‌های تحلیلی بین متغیرها بررسی می‌شود. سعی شده است کشورها ابتدا براساس شاخص‌های توسعه انسانی مرتب شوند؛ آنها براساس سطح توسعه انسانی به چهار دسته تقسیم شده‌اند (The Legatum Prosperity Index, 2016).^۱ براساس تقسیم‌بندی شاخص‌های توسعه انسانی^۲ بیشترین میزان شادمانی میان ۱۴۵ کشور بررسی شده، به کشورهای اروپای شمالی و آمریکای شمالی مربوط است (سطح توسعه انسانی

^۱ شاخص‌های توسعه انسانی برای این سال، از مجموعه داده‌های لگاتوم گرفته شده است.

^۲ ذکر این نکته ضروری است که این تقسیم‌بندی چهارگانه براساس تقسیم‌بندی صورت گرفته در شاخص توسعه انسانی برای سال ۲۰۱۸ است. این گزارش ترکیبی از شاخص‌های متعدد توسعه است که با هم سنجیده شده‌اند.

اجتماعی و دموکراسی) و در الگوی سوم به ترتیب دو متغیر سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی نیز وارد معادله می‌شوند. در این حالت با وجود حفظ معناداری در هر سه متغیر، میزان بتای سرمایه اجتماعی افزایش می‌یابد. در الگوی چهارم کنترل فساد در حضور سه متغیر میزان دموکراسی، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی وارد معادله شد. در این الگو با وجود معنادار بودن سه متغیر قبلی، میزان فساد معنادار نشد؛ بنابراین، تا اینجا ملاحظه شد که میزان دموکراسی از طریق بسط سرمایه اجتماعی و امنیت در جامعه، در بسط شادمانی مؤثر است. به این امر در هر دو نظریه غالب توجه نشده است.

در دو الگوی ۵ و ۶ متغیرهای نابرابری درآمد و توسعه اقتصادی وارد معادله شدند. در الگوی ۵ اثر تعاملی^۳ میزان دموکراسی و سرمایه اجتماعی وارد معادله شد. در این الگو میزان بتای به دست آمده معادل $B=53$ است؛ در حالی که میزان بتای به دست آمده برای توسعه اقتصادی و میزان نابرابری در حدود $B=29$ بوده است.

بر میزان شادمانی بررسی شد^۱. بر اساس یافته‌های دوه‌دو بین میزان شادمانی و متغیرهای کلان آنچنان که ملاحظه می‌شود (جدول ۲)، ضریب همبستگی متغیر توسعه اقتصادی بالاترین ضریب همبستگی مثبت ($0/74$) با میزان شادمانی را داشت. پس از آن نابرابری درآمد با ($-0/69$) بیشترین رابطه منفی را با میزان شادمانی دارد. در تحلیل‌های دوه‌دو به نظر می‌رسد توسعه و رفاه اقتصادی بیشتر از میزان دموکراسی بر میزان شادمانی مؤثرند. این یافته به آرای اینگلهارت در تأثیر بیشتر رفاه اقتصادی بر شادمانی نزدیک‌تر است. سایر متغیرها نیز رابطه همبستگی بالای ($0/6$) را با میزان شادمانی از خود نشان داده‌اند؛ البته در این میان اثر سرمایه اجتماعی و میزان کنترل فساد کمی بیشتر از دموکراسی و میزان امنیت است؛ ولی برای تشخیص بهتر اثر خالص هر یک از متغیرها بهتر است با استفاده از تحلیل رگرسیونی نوعی کنترل آماری انجام شود.

جدول ۲- ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل با میزان شادمانی

Table 2- Correlation coefficients of independent variables with the amount of happiness

متغیر	= ضریب همبستگی ^۲	معناداری
دموکراسی	۰/۶۰	***
سرمایه اجتماعی	۰/۶۵	***
امنیت اجتماعی	۰/۶۰	***
میزان کنترل فساد	۰/۶۴	***
توسعه اقتصادی	۰/۷۴	***
نابرابری درآمد	-۰/۶۹	***

آنچنان که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، در الگوی یک متغیر اصلی وارد معادله شده است؛ چون دموکراسی به تنهایی وارد معادله شده است، میزان بتا برابر با میزان همبستگی یعنی $R^2=0.32$ است. در الگوی دوم^۲ (ورود همزمان متغیر سرمایه

^۱ در یافته‌های زیر b به میزان بی‌تفاوتی و ستاره به سطح معنی‌داری اشاره دارد. *** معنی‌داری در سطح یک هزارم و ** معناداری در سطح یک صدم.

^۲ هر یک از الگوها بیان‌کننده متغیر یا متغیرهایی است که به صورت تفکیکی یا با هم وارد معادله شده‌اند.

^۳ اثر تعاملی به حاصل ضرب واریانس هر دو متغیر و تشکیل یک متغیر جدید تعاملی اشاره دارد.

جدول ۳- تحلیل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر میزان شادمانی

Table 3- Regression analysis of independent variables on happiness

متغیرها	الگوی ۱	الگوی ۲	الگوی ۳	الگوی ۴	الگوی ۵	الگوی ۶
دموکراسی	B=.۶۰ ***	B=.32 ***	B=0.18 ***	B=.10 **		B=.35 ***
سرمایه اجتماعی		B=.31 ***	B=0.21 ***	B=.27 ***		B=.19 **
امنیت اجتماعی			B=0.16 ***	B=0.14 **		B=0.18
کنترل فساد				B=.12		B=.08
دموکراسی* سرمایه					B=.53 ***	
توسعه اقتصادی					B=.28 **	B=.36 ***
نابرابری درآمد					B=-.29 ***	B=.30 ***
میزان R2 تعدیل شده	۰/۳۳	۰/۴۷	۰/۵۳	۰/۵۳	۰/۷۳	۰/۷۱

شادمانی دارد. به نقش سرمایه اجتماعی در هر دو نظریه توجه نشده بود. سرمایه اجتماعی مدرن به نوعی اعتماد تعمیم یافته و جمع گرایی افقی اشاره دارد. این امر سبب تعریض افق هنجاری و بسط جامعه مدنی در جامعه می شود. میزان افزایش دموکراسی در کنار تعریض روابط گرم اجتماعی نوعی نظم گرم - در مقابل نظم سرد هابزی - در جامعه ایجاد می کند که بسامد آن افزایش میزان شادمانی اجتماعی است. این امر زمانی که در کنار دو متغیر اصلی توسعه اقتصادی و نابرابری درآمد قرار گیرد - الگوی ۵ - اثر تبیینی بسیار بیشتری بر افزایش شادمانی خواهد داشت.

توسعه اقتصادی در این مطالعه به نوعی سیستم دولت رفاه با اثر حمایتی بالا اشاره داشت. این عامل زمانی مؤثر است که نابرابری اجتماعی به معنای اعم و نابرابری درآمد در معنای اخص کنترل شود. در حالتی که توسعه اقتصادی بدون کاهش نابرابری درآمد به وجود آید، به احتمال زیاد اثر افزایشی روی میزان شادمانی نخواهد داشت. این حالت زمانی (اغلب) رخ می دهد که توسعه اقتصادی بدون وجود توسعه سیاسی انجام شود و شکلی از توسعه نامتوازن را به وجود آورد. در این حالت در بیشتر موارد، نابرابری افزایش می یابد و این نابرابری سبب مقایسه اجتماعی شدید می شود و نتایج آن چیزی جز

در الگوی ۶ همه متغیرهای پژوهش وارد معادله شدند. در حضور دو متغیر کنترل یعنی توسعه اقتصادی و میزان نابرابری درآمد، میزان ضریب بتای دموکراسی افزایش یافت و معناداری متغیر امنیت اجتماعی از دست رفت. در این حالت سه متغیر از میان سایر متغیرها - با توجه به میزان بتا و R2 موجود - بهتر توانستند تبیین کنندگی خود را حفظ کنند: میزان دموکراسی، توسعه اقتصادی و نابرابری درآمد. سرمایه اجتماعی هنگامی که با دموکراسی وارد معادله می شود، اثری به مراتب قدرتمندتر از توسعه اقتصادی و نابرابری درآمد بر میزان شادمانی از خود نشان می دهد.

می توان گفت بین دموکراسی و میزان شادمانی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ ولی نکته اساسی در این مطالعه اثر متغیر سرمایه اجتماعی است. در ادبیات موضوع اشاره شد که اینگلههارت متغیر توسعه اقتصادی و مدرنیزاسیون را عامل اصلی رشد دموکراسی می داند و رشد دموکراسی در کنار افزایش ارزش های ابراز وجود یکی از دلایل اصلی افزایش میزان شادمانی است. در این پژوهش میزان توسعه اقتصادی و نابرابری درآمد به منزله متغیرهای کنترل وارد مطالعه شدند. ابتدا اینکه میزان دموکراسی هنگامی که سرمایه اجتماعی مدرن وارد معادله می شود، اثر بسیار تعیین کننده بر افزایش میزان

می‌دهند چند متغیر سطح کلان در یک جامعه باید به صورت همزمان در جریان باشند تا اثر مثبت و پایدار بر افزایش شادمانی بگذارند و رویکردهای تک‌عاملی نظریه‌های غالب دچار تقلیل‌گرایی می‌شوند. براساس نتایج، دموکراسی ممکن است با افزایش سرمایه اجتماعی مدرن - نه قبیله‌ای - جامعه مدنی گرم و فعالی را ایجاد کند. حضور در انجمن‌های متعدد در یک جامعه مدنی پویا یکی از مهم‌ترین عوامل در رشد عاملیت در افراد است. این امر باید در کنار رشد رفاه در جامعه انجام گیرد؛ به طوری که نیازهای پایه افراد برطرف شود و سبب افزایش نابرابری اجتماعی نیز نشود؛ به عبارت دیگر، توسعه اقتصادی زمانی سبب شادمانی بیشتر در سطح جامعه خواهد شد که افراد در کنار وجود دموکراسی کارا امکان بهره‌برداری از مواهب مثبت توسعه اقتصادی را نیز داشته باشند. وجود همین دموکراسی بالا در کنار رفاه اقتصادی اثر کاهشی بر میزان نابرابری درآمد خواهد داشت. نتایج این مطالعه نشان می‌دهند دموکراسی در کنار سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی و در حضور میزان کم نابرابری در جامعه اثر شایانی بر افزایش میزان شادمانی در مردم خواهد داشت؛ این عوامل ترکیبی بسیار قدرتمندتر از دو نظریه غالب تبیین وضعیت توزیع شادمانی در جهان را نشان می‌دهند.

References

- Ahuvia, A. (2002). Individualism/collectivism and cultures of happiness: a theoretical conjecture on the relationship between consumption, culture and subjective well-being at the national level. *Journal of Happiness Studies*, 22 (3), 23-36.
- Archer, M. (2004). *Being Human: The Problem of Agency*. Cambridge: Cambridge University press.
- Berdufi, D. (2014). Does democracy cause subjective well-being. *Journal of Psych Educational Assessment*, 24 (2), 208-225.
- Berlin, I. (2002). Two Concepts of Liberty. in Berlin, I. (Eds.) *Four Essays on Liberty*. Oxford: Oxford University Press. 202-235.
- Buzan, B. (1991). *People, State, Fear*. London: Wheat sheaf book.
- Freedom House. (2016). <http://www.freedomhouse.org>.
- Gurr, T. & Jagger, K. (2016). *Polity IV*

افزایش غضب اخلاقی، اضطراب و تضاد نخواهد بود. این وضعیت سبب کاهش احساس شادمانی در سطح جامعه می‌شود؛ از این رو، آنچنان که نتایج نشان می‌دهند در سطح کلان ترکیبی از سه متغیر میزان دموکراسی، توسعه اقتصادی و کاهش نابرابری قدرت اثرگذاری بالایی بر میزان شادمانی در جوامع دارند.

نتیجه

مطالعه حاضر نقش دموکراسی و اثر آن بر میزان شادمانی را بررسی کرده است. ابتدا سعی شد با توجه به داده‌های موجود در زمینه مطالعات میزان شادمانی در جهان، وضعیت پراکنش و توزیع شادمانی بررسی شود. این میزان تفاوت - که کم هم نبود - دلایل مختلفی در سطح خرد و کلان دارد. در واکاوی دلایل، تأکید این مطالعه بر یکی از عوامل کلان یعنی میزان دموکراسی بود. همزمان اثر ترکیبی میزان دموکراسی در کنار توسعه اقتصادی و چندین متغیر کلان مهم نیز سنجیده شد. میان مرور نظریه‌های غالب، کمتر بر نقش دموکراسی به‌منزله یک متغیر مستقیم تأکید شده بود. در مرور نظری به نقش دموکراسی بر افزایش شادمانی به کمک سرمایه اجتماعی مدرن، امنیت اجتماعی و کنترل فساد تأکید شد. همچنین با توجه به نظریه‌های رقیب، متغیرهای توسعه اقتصادی و نابرابری درآمد نیز وارد معادله شدند. نوآوری نظری مقاله حاضر ورود متغیرهای مهم سرمایه اجتماعی مدرن، امنیت و کنترل فساد در بحث رابطه دموکراسی و میزان شادمانی بود. دو نظریه غالب بحث را درباره رابطه دموکراسی و توسعه اقتصادی و ارتباط آن با شادمانی شکل داده بودند. این مطالعه سرمایه اجتماعی و کنترل فساد را نیز وارد معادله کرده است. نتایج نشان می‌دهند بین میزان شادمانی و دموکراسی و نیز بین وجود سرمایه اجتماعی مدرن و میزان شادمانی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. این امر زمانی اثرگذاری بیشتری خواهد داشت که توسعه و رفاه اقتصادی نیز در جامعه افزایش و نابرابری درآمد کاهش یابد. همچنین نتایج این مطالعه نشان

- measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (1), 118-128.
- Turner, J. (2008). "Emotions and Social Structure: Toward a General Sociological Theory. In Turner, J. (Eds.) (2008) *Handbook of the Sociology of Emotion*. Cambridge: Cambridge University press. 319-342.
- Turner, J. & Stets, J. (2005). *The Sociology of Emotions*. Cambridge: Cambridge University press.
- Turner, J. & Stets, J. (2007). Sociological theories of human emotions. *Annual Review of Sociology*, 32 (3), 21-52.
- Vartanian, T. (2011). *Secondary Data Analysis*. Oxford: Oxford University press.
- Veenhoven, R. (2000). Wellbeing in the welfare state: level not higher, distribution not more equitable. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 2 (1), 91-125.
- Veenhoven, R. (2002). Return of Inequality in Modern's Society? Trends in Dispersion of Life-satisfaction in EU-nations 1973-1996. In Glatzer, W. Habich, R. & Maier, K. U. (2002). (Eds.) *Socialer Wandel und Gesellschaftliche Dauerbeobachtung*. Festschrift für: Wolfgang Zapf. 273-294.
- Veenhoven, R. (2009) How Do We Assess how Happy We are? In Dust, A.K. and Radcliff, B. (Eds.) (2009) *Happiness, Economics and Politics: Towards a Multi-Disciplinary Approach*. Cheltenham, UK: Edward Elger Publishers. 45-69.
- Veenhoven, R. (2015). Social condition for human happiness. *International Journal of Psychology*, 50 (5): 379-391.
- Veenhoven, R. (2016). World Happiness Report. <https://worlddatabasehappiness.eur.nl>.
- www.cidcm.umd.edu/inscr/polity.com
- Hedström, P. & Ylikoski, P. (2010). Causal mechanisms in the social sciences. *Annual Review of Sociology*, 36 (1), 1-48.
- Held, D. (1991). *Models of Democracy*. California: Stanford University press.
- Inglehart, R. (2006). *Democracy and Happiness: What Causes What?* Paper Presented at Conference on Human Happiness at Notre Dame University Press.
- Inglehart, R. & Baker, W. (2000). Modernization, cultural change and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65 (1), 268-292.
- Inglehart, R. & Norris, P. (2003). *Gender Equality and Cultural Change around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Inglehart, R. & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Li, F. & Akosy, L. (2007). Dimensionality of individualism-collectivism and measurement equivalence of triandis and gelfand's scale. *Journal of Business and Psychology*, 21 (2), 313-329.
- Mouzelis, N. (2008). *Modern and Postmodern Social Theorizing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ott, J. (2010). Good Governance and happiness in nations: technical quality precedes democracy quality beats size. *Journal of Happiness Studies*, 11 (1), 353-368.
- Oyserman, D. & Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking Individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumption and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128 (1), 3-72.
- Paxton, E. (2001). Social capital and democracy. *American Sociological Review*, 67 (2), 254-277.
- Roubser, R. & Steenekamp, C. (2017). Democracy, well-being and happiness: a10 nations study. *Journal of Public Affairs*, 29 (2), 133-162.
- Shulruf, B. Hattie, J. & Dixon, R. (2007). Development of a new measurement tool for individualism and collectivism. *Journal of Psych Educational Assessment*, 25 (1), 385-401.
- Tessler, M. (2002). *Do Islamic Orientations Influence Attitudes toward Democracy in the Arab World? Evidence from Egypt, Jordan, Morocco, and Algeria*. Sage Publication.
- The Legatum Prosperity Index. (2016). www.prosperity.com
- Triandis, H. & Gelfand, M. (1998). Converging